

การจัดการศึกษากับแนวคิดที่เบ็นบูรณาการ

โดย

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

หลังจากสังคมสะท้อนปัญหามากขึ้นเพราะความคึกคกซึ่งปรากฏออกมาในลักษณะที่เรียกกันว่า"ตัวใครตัวมัน" บางคนกล่าวว่า "เป็นความคิดแบบเอกเทศ" หรือ "ความคิดที่มองภาพแบบแยกส่วน" ทำให้มีผู้นำเอาคำว่า"บูรณาการ" มาใช้เพื่อหวังแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ถ้ามองได้ลึกซึ้งถึงรากฐานความคิดซึ่งนำไปปฏิบัติ ก็ยังไม่อาจช่วยให้พบความจริงได้ว่า มีผลทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้อย่างชัดเจน

บทนำ

ในช่วงที่ผ่านมา สังคมเดินหลงทางมุ่งไปเน้นความสำคัญของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีรากฐานอยู่ในต่างประเทศ จนกระทั่งทำให้ เศรษฐกิจจนท้องดินทรุดหนักมากขึ้น ส่งผลทำให้คนทั่วไป เริ่มหวนกลับมาให้ความสำคัญกับภาคเกษตรกรรม และมีการนำแนวคิดเกี่ยวกับ"การเกษตรแบบผสมผสาน" และ"การเกษตรแบบพอเพียง"ออกมาเผยแพร่กว้างขวางมากขึ้น

แต่เท่าที่ผ่านพ้นมา ความคิดคนส่วนใหญ่ แม้ในแวดวงการจัดการศึกษาและการบริหารประเทศระดับ - ต่าง ๆ ก็ยังคงมองภาพการเกษตร ยึดติดอยู่กับคำว่า"เป็นงานอาชีพ" แทนที่จะมองได้ลึกซึ้งกว่านี้ จึงอ่านได้ว่า "รากฐานการเรียนรู้ของบุคคลผู้มอง ยังไม่อาจหยั่งลึกซึ้งถึงเหตุและผลอย่างแท้จริง" ยิ่งคนในกระบวนการจัดการศึกษาสายเกษตรโดยตรง ก็จะยิ่งยากที่จะเจาะลึกลงไปถึงความจริงของสิ่งซึ่งเป็นพื้นฐานชีวิตคน

อนึ่ง วัลย์ผู้เขียนเรื่องนี้ผ่านพ้นมาจนกระทั่งล่วงเข้า 78 ปี ซึ่งนับว่ายาวนานมากพอสมควรแล้วสำหรับชีวิตคน ๆ หนึ่งซึ่งสนใจ เรียนรู้ทุกทีทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาสู่วิถีชีวิตตัวเอง ชนิดที่ไม่ยอมให้โอกาสสูญเสียไป - โดยเปล่าประโยชน์ จึงขออนุญาตเล่าความจริงให้ฟังว่า ตนได้ยินคำว่า"การทำเกษตรแบบผสมผสาน" มาตั้ง - แต่สมัยที่เรียนอยู่ในโรงเรียนเตรียมเกษตรศาสตร์แม่โจ้ โดยที่ช่วงนั้นยังมีอายุเพียง 17-18 ปี นับเป็นเวลา นาน 60 ปีมาแล้ว

ตนยังจำได้ดีว่า บรรดาครูอาจารย์ซึ่งนำแนวคิดนี้มาเผยแพร่ในโรงเรียน ส่วนเป็นกลุ่มบุคคลที่ผ่านการศึกษามาจากประเทศซึ่งเป็นเมืองขึ้นของกลุ่มประเทศตะวันตก คังนั้นเมื่อเข้าห้องเรียนมาขึ้นสอนหน้าชั้น แม้ขณะนั้นพื้นห้องเรียนยังคงเป็นดินธรรมดา ๆ ส่วนหลังคาและฝา ก็ยังมุงด้วยใบไม้แห้ง แต่ก็มักจะพุดกับนักเรียนว่า ตนได้พบการปฏิบัติจากประเทศคังกล่าว หากมองได้ลึกซึ้งพอพบว่า ประเทศเหล่านั้นมีอิทธิพลรั้งเข้าไปให้ความช่วยเหลือในด้านรูปวัตถุ

เราคงต้องยอมรับความจริงอย่างหนึ่งว่า ค่านิยมของคนไทยส่วนใหญ่ ยิ่งขึ้นไปมีอำนาจกำหนดนโยบายระดับสูง แม้นโยบายการจัดการศึกษา มีการเห็นคิเห็นงามกับการได้องค์กรจากเมืองฝรั่ง เข้ามาให้ความช่วยเหลือ เหนือการให้ความสำคัญแก่การมุ่งมั่นรักษารากฐานตนเอง ร่วมกับการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อหวังเรียนรู้ความจริง อันจะส่งผลให้เกิดจิตสำนึกภายในรากฐานความรักท้องถิ่น หยั่งลึกซึ้งยิ่งขึ้น

หลังจากตนผ่านการศึกษาระดับอุดมศึกษามาแล้วไม่นานนัก ก็เริ่มได้ยินอาจารย์กลุ่มเดียวกัน แต่ช่วงหลัง มีโอกาสขึ้นมาทำหน้าที่บริหารระดับกลางถึงระดับสูงพูดว่า การเกษตรแบบผสมผสานนั้น เมืองไทยทำไม่สำเร็จ หลังจากผู้เขียนหันมาคู่อีกด้านหนึ่งจึงพบว่า การพูดเรื่องทำเกษตรแบบผสมผสานค่อย ๆ เงียบหายไปที่สุดในที่สุด แต่เปลี่ยนมาเน้นความสำคัญของการเกษตรสมัยใหม่ หรือการเกษตรแบบทันสมัย รุนแรงมากขึ้น แม้การประชาสัมพันธ์จากภาคการเกษตรของรัฐ รวมทั้งจากสถาบันอุดมศึกษาสายเกษตรโดยตรงด้วย

แง่คิดจากหนังสือ "เพียงข้าวเม็ล็คเดียว"

หนังสือ "เพียงข้าวเม็ล็คเดียว" ซึ่งคณะศิษย์ของผู้เขียน ได้รวบรวมบทความซึ่งตนเขียนขึ้นจากประสบการณ์ชีวิตในอดีต จัดพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณชนในโอกาสที่มีอายุครบ 60 ปีตามประเพณีไทย เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2525 นำด้วยบทความเรื่อง "เพียงข้าวเม็ล็คเดียว" ซึ่งเขียนถึงปรัชญาชีวิตจากช่วงที่เรียนอยู่ในโรงเรียนเตรียมเกษตรศาสตร์ แม่โจ้ระหว่างปี พ.ศ. 2482-2484 มีความซึ่งอ่านแล้วกินใจหลายตอน

อาทิเช่น **ผมจบจากมหาวิทยาลัยแล้ว แต่การเรียนรู้ชีวิตยังไม่วันจบสิ้น** ผมสมัครใจลงทำงานในชนบท และรักที่จะใช้ชีวิตใกล้ชิดกับชาวบ้าน รวมทั้งคนงานในไร่แบบเพื่อน โดยไม่สนใจว่าที่กรุงเทพฯ . มีตำแหน่งราชการรอไว้ให้อยู่แล้ว แล้วก็มีความสุขอยู่กับงานแบบนี้ ช่วยให้คุณได้รับบทเรียนที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้น

ช่วงหนึ่ง ขณะที่สภาพฝนฟ้าอากาศแปรปรวนจากความแห้งแล้ง ต้นข้าวในนาซึ่งผมได้ร่วมลงมือปักดำกับชาวบ้าน โดยที่เท้าสองข้างแช่น้ำเป็นวัน ๆ กับสภาพของโคลนและปลิงซึ่งกำลังกระหายเลือด พอต้นข้าวเริ่มโต ความหวังซึ่งเพิ่งจะเริ่มต้น ก็กับการถล่มลงไปแล้วทั้งแรงงานและทุน

น้ำก็ขาดไป ดินก็เริ่มแตกกระแหง ต้นข้าวซึ่งเคยเป็นความหวังก็แคระแกรน อีกทั้งแสดงอาการใบเหี่ยวจนม้วน มันคงไม่มีชีวิตข้ามไปสู่ความสะพรั่งพริ้วด้วยรวงและเม็ล็คอันอวบอ้วนสวยงาม เช่นที่ตนเคยยืนยิ้มด้วยความภูมิใจ เหมือนภาพซึ่งเคยเห็นเมื่อสมัยยังเรียนอยู่ที่แม่โจ้

หันไปดู เจ้าของนาเพื่อนผม ซึ่งก็ไม่ใช่ เจ้าของที่แท้จริงเพราะเขานาเขาทำ ทำให้รู้สึกเสมือนว่า เขากำลังตกอยู่ในสภาพคล้ายต้นข้าว แมื่อก่อน ๆ ยังพอจะลืมหูลืมตาปากได้ แต่มันก็เป็นเพียงภาพเฉพาะหน้าเท่านั้น ในเมื่อปีนี้ ไท่นจะค่าเขานา ไท่นจะเงินกูซึ่งต้องเสียดอกเบี้ย แลยังมีดอกเบี้ยซึ่งต้องชำระโดยไม่เป็นตัวเงินช้อน รันอยู่ในส่วนต่าง ๆ ทั้งของตนและครอบครัว

บทความดังกล่าว ยังมีอะไร ๆ ให้น่ามาขบคิดอีกมาก แต่ที่หยิบยกส่วนนี้ขึ้นมาเป็นตัวอย่าง ก็น่าจะช่วยให้มองเห็นความจริงได้ว่า "ทุกส่วนของชีวิตคนที่เข็นชาวนาชาวนาไร่นั้น ถ้าจะนำออกมาวิเคราะห์จากภาพรวมแล้ว มีทุกสาขาวิชาผสมผสานกันเป็นเนื้อเดียวอย่างมีเหตุผล โดยไม่อาจแยกออกจากกันได้เลย

หากใครสนใจอ่านหนังสือ "เพียงข้าวเม็ล็คเดียว" ที่กล่าวถึง อาจหาอ่านได้จาก "ห้องสมุดกล้วยไม้ ราชภัฏสุราษฎร์" นอกจากนั้นยังเชื่อว่า ที่ "สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์" รวมทั้งตามห้องสมุดต่าง ๆ ในสถาบันอุดมศึกษา น่าจะมีด้วย

อนึ่ง ผู้เขียนเคยกล่าวไว้ในที่ต่าง ๆ ระหว่างการประชุมสัมมนา รวมทั้งในบทความบางเรื่อง เช่น เรื่อง "ข้าวกับชีวิตไทย" ในหนังสือ "เกษตรกรที่รัก" ซึ่งสำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จัดพิมพ์เมื่อช่วงต้นปี พ.ศ. 2541 พอสรุปเนื้อความได้ว่า "คนไทยส่วนมากรู้จักข้าวก็แค่เพียง เม็ล็คข้าวสุกซึ่งมีลักษณะยาววรีสีขาว ๆ ที่อยู่ในจานขณะต้องการบริโภคเท่านั้น"

แม้ระหว่างกลุ่มคนซึ่งถูกเรียกว่า "นักวิชาการสาขาต่าง ๆ" ก็เผลอ สภาพความคิดแบบ "ตัวใครตัวมัน" หรือที่เรียกกันว่า "แบบแยกส่วน" ซึ่งเกิดจากภาวะยึดติดอยู่กับคำว่า "นักอะไรต่อมิอะไร" อันเกิดจากความรู้สึกที่ "ปิดตัวเอง"

ดังเช่น ใครเรียนมาจากสาขาไหน ถ้าถูกถามปัญหาเกี่ยวกับสาขาอื่นมักถนัดที่จะตอบว่า "ไม่ใช่เรื่องของคุณ" นี่คือผลจากการจัดการศึกษาซึ่งทำลายจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมอันควรมืออยู่ในรากฐานตนเอง และควรได้รับโอกาสให้หยั่งลงลึกซึ่งยิ่งขึ้น

ประสบการณ์จากการสัมผัสกับบรรยากาศการจัดการศึกษา

หากรากฐานความคิดมีสภาพเป็นบุญรวมการณ์จริง ย่อมมองการเรียนรู้ทุกสาขาเชื่อมโยงถึงกันอย่างมีเหตุผล ไม่ว่าใครจะเริ่มต้นจากการศึกษาสาขาไหนก่อนก็ตาม ทั้งนี้และทั้งนั้นสุดแล้วแต่วิถีชีวิตของแต่ละคนซึ่งมี

ที่มาแตกต่างกันอย่างหลากหลาย

๗ โอกาสนี้ ผู้เขียนใคร่ขออนุญาตเริ่มต้นวิจารณ์จาก**"การจัดการศึกษาสาขาเกษตรศาสตร์"**ก่อนอื่น อย่าง-
ไรก็ตาม จากการศึกษาที่ไต่ถามไว้แล้วว่า**"ศาสตร์ทุกสาขามีเหตุผลสานถึงกันหมด"** หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่
"ทุกสาขาวิชา มีเหตุผลสืบเนื่องมาจากรากฐานเดียวกันหมด" ดังนั้นเมื่อนำการจัดการศึกษาสาขาเกษตร
ศาสตร์มาพิจารณา โปรดอย่าคิดว่าจะพุดอยู่เพียงภายในกรอบการเกษตรเท่านั้น

เนื่องจากชีวิตผู้เขียนผ่านการศึกษาด้านเกษตรมาก่อน แต่ตนก็หาได้ยึดติดอยู่กรอบของสาขาวิชาที่เท่า
นั้นไม่ หากมุ่งมั่นศึกษาค้นหาความจริงจากทุกเรื่องซึ่งผ่านเข้ามาให้ตนมีโอกาสสัมผัส ในที่สุดจึงรู้ว่า เพราะ
รากฐานความคิดอิสระ ช่วยให้เรามองทุกสิ่งอย่างไม่ยึดติด จึงทำให้มองเห็นเหตุและผลซึ่งเชื่อมโยงถึงศาสตร์
ทุกสาขา หรืออาจกล่าวว่ นี่คือความหมายของความคิดที่เป็นบูรณาการณ

ช่วยให้เข้าใจได้ถึงความจริงว่ **"ศาสตร์ทุกสาขามีความสำคัญเท่าเทียมกันหมด และมีสภาพที่ผสม
ผสานกันอยู่ในทุกคน รวมทั้งในทุกรื่อง"**

หากวิจารณ์ปัญหาซึ่งพบได้จากประสบการณ์เท่าที่เป็นมาแล้วอย่างตรงไปตรงมา อาจทำให้หลายคนซึ่ง
รากฐานตกอยู่ในสภาพ**"ยึดติด"** หรือขาดอิสระ อาจมองผู้เขียนในแง่ร้ายว่ **"เคิบโตมาจากศาสตร์สาขา
เหตุใดจึงนำการจัดการศึกษาสาขาอื่นมาวิจารณ์ในเชิงตำหนิ"**

แต่ถ้าเป็นผู้รู้จริง หรือรู้จากรากฐานที่อิสระ ย่อมเข้าใจได้ว่า **"การเรียนรู้ของมนุษย์จะได้ผลอย่างจริง
จัง ก็ต่อเมื่อมนุษย์ทุกความจริง ยิ่งสะท้อนความจริงให้เห็นจากการนำปฏิบัติโดยตนเองอย่างเปิดเผยด้วย"** ดัง
นั้นจึงรู้ว่า **"ผู้ที่เปิดเผยความจริงจากใจ คือบุคคลผู้หวังดีโดยแท้"**

ทั้งนี้และทั้งนั้น ก็เพื่อหวังที่จะให้สถาบันซึ่งทำหน้าที่จัดการศึกษา นำไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ให้สามารถ
ผลิตคนออกมารับใช้ประชาชนอย่างถึงพืดดิน แทนการสร้างคนเห็นแก่ตัวและลืมหืม ส่งผลกระทบทำให้สังคมเสีย
หายมากขึ้น ดังเช่นที่เรากำลังพบความจริงอยู่ในขณะนี้

หรืออาจกล่าวว่ **"ยิ่งเรียนสูงขึ้น ก็ยิ่งมองไม่เห็นพื้นดินอันเป็นต้นเกิดและรองรับการดำเนินชีวิตของตัว
เอง"** และที่น่าจะถือว่าสำคัญที่สุดก็คือ **"มองไม่เห็นตัวตนซึ่งชีวิตอยู่ในระคับรากหญ้า ลึกทั้งยังขาดความจริงใจ
ต่อเยาวชนคนรุ่นหลังมากขึ้น"** ทำให้มีการถือพรรคถือพวกอย่างเห็นได้ชัดเจนนยิ่งขึ้น

สิ่งที่สารภาพความจริงจากผลความคิดและนำปฏิบัติช่วยให้อ่านได้ถึงประเด็นนี้ น่าจะได้แก่**"การสร้างวัตถุ
อาคารสิ่งก่อสร้างอันโอ้อ่าทรูทรมามีราคาแพง ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเกินการใช้ประโยชน์อย่างมีเหตุผล"** ทำ
ให้อ่านจากความจริงได้ว่า น่าจะเป็นแนวคิดซึ่งนำปฏิบัติในลักษณะ **"หันหลังให้กับความสำคัญของเยาวชนและ
คนระดับล่างซึ่งเป็นพื้นฐานตัวเอง"**

หากเข้าใจความหมายของการเกษตรได้แต่เพียงว่**"คืองานอาชีพ"** ก็สมแล้วที่จะคิดว่า**"การเกษตรคือ
วิชาการสาขาเกษตร"** แต่ถ้าสามารถมองเห็นได้ลึกซึ้งถึงพื้นฐานจริงว่**"การเกษตรคือวัฒนธรรมท้องถิ่น"** ย่อม
ถือว่า**"เป็นผู้รู้จริง"**

โดยเหตุที่มีภาพพรรณนซึ่งมองอย่าง เป็น**"บูรณาการณ"** สามารถเห็นความจริงว่ **"ชีวิตคนทุกสาขาวิชา
มีเหตุผลสัมพันธ์อยู่กับการเกษตรทั้งสิ้น"** ถ้าไม่ตกอยู่ในสภาวะลืมหืม ลองทวนกลับมาพิจารณาสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัว
เราแต่ละคนที่สุด แล้วจะพบความจริงว่**"มีอะไรบ้างที่ไม่สืบเนื่องมาจากการเกษตร ยิ่งสิ่งซึ่งสนองผลในการ
ดำรงชีวิตโดยตรง"**

อนึ่ง ธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมีรากฐานจิตใจเป็นสิ่งกำหนดคุณภาพชีวิต แม้ว่อีกด้านหนึ่ง ควรมีรูปวัตถุ
ร่วมอยู่ด้วยเพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วน แต่ก็ควรจะร่วมอย่างมีเหตุผล เมื่อกระแสวัตถุมาเร็วและแรง ย่อม

ย่อมส่งผลทำลายคุณค่าความเป็นคน ดังจะพบได้ว่า คนในสังคมกำลังสะท้อนภาพให้เห็นได้ว่า รากฐานจิตใจ กำลังตกต่ำลงไปเรื่อย ๆ ปัญหาคนขาดความจริงใจต่อกัน ขาดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อผืนแผ่นดินอันเป็นที่เกิด หากเป็นคนฉกฉวยโอกาส คดโกงสิ่งซึ่งเป็นของส่วนรวม ดังเช่นที่มักมีการปรารถนาจากบางคนว่า **"การจัดการศึกษา นอกจากไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาให้จริงแล้ว ยังช่วยซ้ำเติมมากขึ้น"**

หากมองจากผู้ใหญ่ ไหลลงมาตามลำดับ จากอดีตสู่ปัจจุบัน เราคงพูดได้ว่า **"การถ่ายทอดกระแสอันดี เป็นมรดกตกทอดซึ่งไม่ใช่ด้านรูปวัตถุ กลับด้านมาเป็นการสร้างวัตถุไว้เป็นมรดกตกทอด ถือเป็นการสร้าง-เคราะห์กรรมไว้ให้ชนรุ่นหลัง"**

"การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิต เป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดของการดำเนินชีวิต" เพราะเรียนจากธรรมชาติของตัวเราซึ่งมีมาแต่กำเนิด สัจธรรมจึงชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า**"ความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งช่วยให้แต่ละคน ไม่มีอคติอยู่กับความสับสนแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเบียดเบียนทรัพย์สินเงินทอง การมีตำแหน่งมีอำนาจ มีหน้ามีตา มีเกียรติยศชื่อเสียง ย่อมช่วยให้แต่ละคนสามารถเติบโตขึ้นมาได้โดยไม่สูญเสียคุณสมบัตินั้นความเป็นคน หากช่วยให้คนสะท้อนภาพสิ่งนี้เด่นชัดมากขึ้น"**

ส่วนการเรียนรู้ในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย ซึ่งนำวิถีทางไปสู่การถูกบังคับให้เรียนในห้องเรียน จากหนังสือตำรา เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับนำไปใช้ประโยชน์บนพื้นฐานสิ่งที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น **"เนื้อหาสาระดังปรากฏอยู่ในกระบวนการจัดการศึกษาของไทยเท่าที่ผ่านหน้ามาแล้ว เห็นได้ชัดเจนแต่ส่วนนี้ ส่วนสิ่งซึ่งกล่าวมาแล้วอันดีเป็นพื้นฐานสำคัญ ได้สูญหายไปจนแทบไม่เหลือ"**

ดังจะพบความจริงว่า **"บุคคลผู้สมัครเข้าไปเป็นครูอาจารย์เกือบทั้งหมด ตกอยู่ในสภาพยึดติดรูปแบบอย่างเหนียวแน่น"** ยิ่งแนวคิดที่พบได้จากทัศนะอันเกิดจากความเข้าใจเรื่องการเรียนการสอน จะพบได้จากการค้นให้ศิษย์ถือเอาการเรียนในชั้นเป็นสิ่งสำคัญเหนืออย่างอื่น แม้การร่วมกิจกรรมยังพูดกันติดปากว่า**"ต้องเรียนในชั้นให้ดีเสียก่อนจึงใช้เวลาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างอื่น"** แทนที่จะมองในลักษณะซึ่งเป็นบูรณาการดี เพื่อให้เกิดภาวะผสมผสานกันอย่างมีเหตุมีผล

หากถึงจุดซึ่งจะต้องตัดสินใจเลือกว่า ระหว่างสองด้านดังกล่าว อะไรจะสำคัญกว่ากัน หากมีความเป็นที่จะต้องตัดสินใจเลือกในขณะใดก็ตาม ผู้มีความเป็นตัวของตัวเองอย่างชัดเจน ย่อมเลือกด้านกิจกรรมอิสระอันเกิดจากธรรมชาติของตนเหนือกว่าการเรียนในชั้นด้วยซ้ำ

บุคคลผู้มีความเป็นตัวของตัวเองจริง ย่อมมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม รวมทั้งสิ่งซึ่งตนรับไว้แล้ว ดังนั้นแม้จะขาดเรียนในห้องไปเป็นบางช่วง หรือแม้เป็นครูอาจารย์ซึ่งขาดงานในระบบการจัดการไปบ้าง แต่ความรับผิดชอบที่มีอยู่ในรากฐานตนเอง ย่อมช่วยให้ใช้เวลาศึกษาด้วยตัวเองเพื่อชดใช้ส่วนขาดได้ไม่ยาก ดังเช่นแง่คิดซึ่งประชาชนยุคก่อนเคยให้ไว้ว่า **"ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนในชั้นนั้น หากที่ไหนก็ได้ แม้อาจต้องใช้เวลานานสักหน่อย ส่วนการเรียนรู้จากธรรมชาติของชีวิตมีสิ่งกำหนดกรอบค้ำซึ่งแปรเปลี่ยนร่วมกัน หากเปลี่ยนไปแล้วมารู้สึกได้ภายหลัง จะหวนกลับไปหา คงไม่พบกับสภาพเช่นนั้นอีก"**

ถ้าสามารถเข้าใจเหตุผลจากสิ่งที่ได้ชี้แจงมาแล้วอย่างกว้าง ๆ โดยไม่เห็นแก่ตัวมากเกินไป น่าจะรู้ความจริงได้ว่า การนำเรื่องราวซึ่งตนพบจากการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มากล่าวไว้ ณ ที่นี้ หากให้มีเจตนามุ่งตำหนิติเตียนมหาวิทยาลัยนี้ไม่ หากหยิบยกความจริงซึ่งพบด้วยตนเองมาใช้เป็นตัวอย่างเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ และจากพื้นฐานความจริงย่อมพบว่า **เมื่อเกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ย่อมเกิดขึ้นที่แห่งอื่นด้วย**

กรณีหนึ่งซึ่งพบจากแนวคิดคนที่มองมองมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระหว่างช่วงเริ่มต้นการสถาปนาจากวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขึ้นมาเป็นมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2486 ซึ่งแต่เดิมมี 3 คณะวิชาคือ คณะเกษตร คณะสหกรณ์ และคณะวนศาสตร์ ในกระบวนการสถาปนา ได้มีการเพิ่ม คณะประมง ขึ้นมาอีกคณะหนึ่ง โดยที่ช่วง

นั้น คนกำลังจะขึ้นชั้นปีที่ 2 ได้ยินพูดกันว่า ถ้าเป็นมหาวิทยาลัย อย่างน้อยจะต้องมี 4 คณะ จึงแยกสาขาที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคนิคการประมงออกมาจากคณะเกษตร หลังจากนั้นมาจึงมีการเปลี่ยนชื่อคณะเกษตรเป็นคณะกลีกรกรรมและสัตวบาล ล้อการเปลี่ยนแปลง กรมเกษตรและการประมง มาเป็น กรมการกลีกรกรรม โดยแยกกรมการประมงออกไปไว้ต่างหาก ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในกระทรวงเกษตรราธิการ

แต่ระหว่างช่วงนั้น กระจ่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ก็ยังไม่มีการแยกออกไปเป็น "แผนก" ซึ่งปัจจุบันเรียกกันว่า "ภาควิชา" ช่วงนั้นหลักสูตรปริญญาตรียังคงเป็น 5 ปี โดยเรียน 3 ปี ได้อนุปริญญาบัตร เพิ่มอีก 2 ปี มีการทำวิทยานิพนธ์ด้วย ได้รับปริญญาบัตร แต่การันจะเรียนต่อถึงปริญญา จะต้องผ่านการคัดผลการเรียนโดยถือคะแนนการเรียนในห้อง ร่วมกับคะแนนความประพฤติเป็นเกณฑ์พิจารณา

บรรยากาศในช่วงนั้นค่อนข้างอิสระ ครูอาจารย์ซึ่งถนัดสาขาวิชาไหนก็ตาม ยังคงทำงานประสานกันได้ดีพอสมควร มีปัญหาอะไรก็มักจะปรึกษากันเป็นธรรมชาติ ส่วนนิสิตที่สนใจจะเรียนต่อปริญญา ก็พิจารณา มุ่งเข้าหาอาจารย์ซึ่งตนคิดว่าถนัดในสาขานั้น และมีพฤติกรรมรับใช้เพื่อต้องการเรียนรู้จากธรรมชาติของทั้งสองด้าน

แต่ความคิดแบบตัวใครตัวมัน หรือความคิดแบบแยกส่วนก็ปรากฏให้เห็นได้ ถ้าผู้มองมีรากฐานจิตใจที่อิสระถึงระดับหนึ่ง เสมือนเป็นเงาราง ๆ คิดความมาด้วยกันกับกระแสการพัฒนาการเกษตร ซึ่งความคิดลักษณะนี้ มีผลหลายความคิดซึ่งควรจะปรากฏออกมาเป็น "บูรณาการณ" เพื่อให้ผลการจัดการศึกษา สามารถรับใช้คนทั่วไปในด้านสร้างสรรค์อย่างแท้จริง

ขอได้โปรดติดตามศึกษาการเปลี่ยนแปลงต่อไปอีกช่วงหนึ่ง หลังจากนั้นมา มีการแยกแยะออกไปอีก โดยแยกคณะวิทยาศาสตร์ออกจากคณะซึ่งมีอยู่เดิม หลังจากนั้นจึงตามมาด้วยการจัดตั้ง คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ เปลี่ยนคณะสหกรณ์เป็นคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ เพิ่มคณะสัตวแพทยศาสตร์ ฯลฯ รวมทั้งมีการจัดตั้งสถาบันและสำนักต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ล่วงเข้าไปดูใ้ในของแต่ละสาขา ก็มีการจัดตั้ง "แผนก" ต่อมาจึงปรับเปลี่ยนชื่อ เรียกเป็น "ภาควิชา" ซึ่งมีการแยกแยะกันออกไปเรื่อย ๆ อย่าง-ยากที่จะหยุดเพื่อตั้งสติ แล้วหวนกลับมาทบทวนตัวเองอันเป็นวิถีทางที่ช่วยยให้แต่ละคนคิดได้ถึงเหตุและผล

พอเวลาผ่านพ้นมาถึงช่วงหนึ่ง มีผู้ปรารถนาในเชิงวิจารณ์ว่า แต่ก่อนนี้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เคยเน้นความสำคัญที่การเกษตร ต่อมาช่วงหลังได้ปรับตัวกลายเป็นมหาวิทยาลัยที่ให้บริการการศึกษาทั่วไป ความคิดลักษณะนี้สะท้อนความจริงให้เห็นชัดเจนว่า มอการเกษตรยึดคติคอยู่ภายในกรอบของเทคโนโลยีเท่านั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า มอการเกษตรอย่างลงไม่ถึงคน

อีกกรณีหนึ่งซึ่งขออนุญาตหยิบยกมาเป็นตัวอย่างคือ วันหนึ่ง มีบัณฑิตคนหนึ่งซึ่งจบ สาขาส่งเสริมการเกษตร จากมหาวิทยาลัยอื่นและทำงานด้านสื่อวิทยุ มาขอสัมภาษณ์ผู้เขียนที่บ้าน โดยซักถามปัญหาเกี่ยวกับ การจัดการศึกษาเกษตรไทย หลังจากที่พยายามอธิบาย โดยใช้เหตุผลเชื่อมโยงถึงเรื่องราวต่าง ๆ ลึกลงไปยังระดับล่างกว้างขวางมากขึ้น

ในที่สุดคนก็ถูกบุคคลผู้ขอสัมภาษณ์ท้วงติงว่า ที่พูดนั้นไม่ใช่ปัญหาการศึกษาเกษตร แต่เป็นปัญหาการจัดการศึกษาทั่วไป ทำให้เห็นโอกาสมองสวนกลับไปที่ว่า ผู้ซึ่งเป็นบัณฑิตจบจากมหาวิทยาลัยออกไปแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ออกไปทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสื่อเผยแพร่ความรู้ด้วย หากรากฐานตกอยู่ในภาวะยึดคติเช่นนั้น คงจะส่งผลเสียหายให้กับการพัฒนาการเกษตรอย่างสำคัญ

อนึ่ง บนพื้นฐานประสบการณ์ในการทำงานจากรากฐานที่อิสระด้วยจิตวิญญาณที่มั่นคงอยู่กับความจริงใจ ต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคมมาโดยตลอด เพื่อหวังให้มีการพัฒนาไปสู่วิถีทางที่ดีขึ้น ทำให้ตนมองเห็นภาพ

ซึ่งสะท้อนความจริงออกมาปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ปัญหาต่าง ๆ แม้สิ่งที่หยิบยกมาเป็นตัวอย่าง หากมองถึงคน ได้ย่อมพบว่า หากใช้เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่งไม่ ดังที่เคยสรุปไว้ในที่ต่าง ๆ เป็นครั้งคราวว่า **ที่ไหนมีคน ย่อมพบปัญหาลักษณะเดียวกันหมด**

นอกจากนั้น การมุ่งมั่นทำงานจากรากฐานความเป็นตัวของตัวเอง ยังช่วยให้คนมีโอกาสเรียนรู้ความจริง อีกทั้งส่งเสริมให้มองเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ภายในกรอบของระบบการจัดการ ไม่ว่าจะด้านการศึกษา วัฒนธรรม สังคม การเมือง รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ ซึ่ง การจัดการเป็นค้ำรูปแบบอันมีคนเป็นผู้นำทบทวน เกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อหวังใช้ประโยชน์ ล้วนหาใช่ของจริงไม่ หากเป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์เพื่อต้องการเลียนแบบ จากธรรมชาติของมนุษย์เองเท่านั้น

ดังนั้น ถ้าคนยึดติดรูปแบบทำให้ไม่อาจลงถึงธรรมชาติ ซึ่งจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการรู้ธรรมชาติในตนเอง หากขาดการรู้สิ่งซึ่งเป็นรากฐานจริงดังกล่าว ผลจากการคิดและนำปฏิบัติโดยคน ยิ่งขึ้นไปมีอำนาจสูง ย่อมหวน กลับมาทำร้ายตัวเอง รวมทั้งผู้อื่นซึ่งอยู่ร่วมกระแสเดียวกันเป็นสังขารม ไม่รู้ว่าเร็วหรือช้า

นึกถึงคำปรารภจากท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ

ผู้เขียนรำลึกถึงความจริงซึ่งท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ แห่งวัดสวนโมกขพลาราม ได้เคยปรารภไว้สั้น ๆ ระหว่างช่วงที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ว่า **"ทุกวันนี้คนเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น คงจะทำให้บ้านเมืองไปรอดได้ยากยิ่งขึ้น"**

การศึกษา คือกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ เพื่อหวังให้เกิดความเข้าใจถึงสังขารมของการเปลี่ยนแปลงร่วมกันซึ่งมีทุกสิ่งทุกอย่างร่วมกันเป็นกระบวนการ รวมทั้งมนุษย์เองด้วย โดยมีเหตุมีผลถึงซึ่งกันและกัน ทั้งหมด เพื่อหวังความเข้าใจช่วยให้ออมรับความจริง อันจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างสอดคล้องกันกับเหตุและผล โดยมุ่งความสำคัญที่มนุษย์ ซึ่งมีรากฐานจิตใจเป็นเหตุเชื่อมโยงถึงทุกสิ่งทุกอย่าง

เมื่อใดที่รากฐานคนตกอยู่ในสภาพยึดติดรูปแบบ ย่อมทำให้ขาดอิสระในการปรับตัวให้สอดคล้องกันกับ เหตุและผล ทิศทางในการปฏิบัติโดยคนผู้ซึ่งตกอยู่ในสภาพดังกล่าว ย่อมส่งผลทำลายทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้ง หวนกลับมาทำลายตัวเองตามกฎธรรมชาติอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงพ้น

ส่วนอีกด้านหนึ่ง ผู้ซึ่งสามารถหยั่งรู้ความจริงจากธรรมชาติในตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องมา จากการปฏิบัติโดยให้ความสำคัญแก่ทุกสิ่งซึ่งมีเหตุมีผลสานถึงกันหมด ตามความหมายของคำว่า **"บูรณาการณ"** รวมทั้งสามารถรักษาสัจที่อยู่ที่ใจได้สำนึกดังกล่าวแล้วไว้ให้เป็นธรรมชาติในตนเองได้อย่างมั่นคง ย่อมช่วยให้คนมีโอกาสเรียนรู้ความจริง ซึ่งสิ่งนี้เองที่กำหนดวิถีทางการเรียนรู้มุ่งสู่ภาวะหลุดพ้นจากวงจรอำนาจในด้าน วัตถุประสงค์ได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

วิถีทางนี้หรือมีให้ที่ควรยอมรับไว้ว่า คือการจบการศึกษาที่แท้จริง และเป็นศูนย์รวมระหว่างทางโลกกับ ทางธรรม อันควรถือว่าคือ **"ความคิซึ่งปลอดจากการแยกส่วนแล้ว"**

ลักษณะความคิดของคนเห็นแก่ตัว อาจอ่านได้ถึงความจริงทั้งตัวอย่างต่อไปนี้

ยึดติดรูปแบบ ทำให้ไม่อาจปรับความคิดได้อย่างรู้เหตุรู้ผล เนื่องจากรากฐานขาดอิสระ ทำให้รากฐาน ความคิดไม่อาจหยั่งรู้ถึงความจริงได้

มองปัญหาต่าง ๆ เห็นได้แต่เพียงภาพเฉพาะหน้า จึงมุ่งแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุด้านเดียวเท่านั้น

มองปัญหาด้วยทิศทางที่มุ่งออกจากตัวเองด้านเดียว ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันและกันสูงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีการคิดแก้ไขปัญหาร่วมกัน จะตกลงกันได้ยาก ก่อให้เกิดผลเสียแก่การนำปฏิบัติซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ดังเช่นที่กล่าวกันว่า **"พูดมากกว่าทำ"**

มีแนวความคิดแบบ **"ตัวใครตัวมัน"** หรืออาจกล่าวว่า **"แยกส่วน"** ทำให้ไม่อาจมองเห็นและเข้าใจ ความหมายและความสำคัญของคำว่า **"บูรณาการณ"** ซึ่งมีเหตุมีผลเชื่อมโยงถึงกัน ทำให้คิดอย่างขาดการรู้เหตุ รู้ผล

รู้ผล หากใช้เหตุผลสื่อถึงกันย่อมเข้าใจได้ยาก

"คิดตามกระแสสังคม" และแสดงออกในลักษณะที่เรียกว่า "เห็นแก่พรรคพวก" แม้บางครั้งอาจไม่ปรากฏออกมาอย่างเปิดเผย คนลักษณะนี้ ถ้าเห็นใครทำงานหนักและยอมอยู่ใต้อำนาจตน ก็จะยกย่องเอาใจไว้ใช้งาน ส่วนในใจขาดเมตตาธรรม จะรู้ความจริงได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์ใดก็ตาม บีบรัดตัวเองมากขึ้น เมื่อถึงจุดหนึ่งยอมเอาตัวรอด เนื่องจากมีความฉลาดและความเฉลียวฉลาดใฝ่ใญ่อยู่ในรากฐาน ดังเช่นที่คนยุคก่อนเคยผูกเป็นคำกลอนสอนไว้ว่า "จิตมนุษย์นั้นไซ้รัก ยากแท้หยั่งถึง" แต่ผู้ที่มีความฉลาดสามารถรู้ทันคนอื่น โดยเหตุที่มีความรู้ความเข้าใจคำว่า "บูรณาการ" อย่างลึกซึ้ง แม้สะกดความประโยชน์ที่แสดงออก ย่อมสามารถรู้ได้

ขาดความรักความจริงใจอันพึงมีต่อคนผู้คือโยโภาสกว่าตน รวมทั้งैयाวชนรุ่นหลัง โดยมีกรอบยึดติดอยู่กับลูกหลานตัวเองเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีการจ้องจกจวดยโภาสกอบโกยเงินทองและวัตถุจากคนอื่น หรืออาจมาในรูปแบบชุกช่อนแอบแฝง โดยที่คิดว่าไม่มีใครรู้ใครเห็น

ถ้ากล่าวถึงเรื่องราวสาระภายในกระบวนการจัดการศึกษา คนลักษณะนี้จะยึดติดตำรา และอ้างความสำคัญของสิ่งซึ่งอยู่ในห้องเรียน รวมทั้งสิ่งที่อยู่ในรั้วสถาบันการศึกษา หากทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์ ย่อมมีแนวโน้มมุ่งใช้อำนาจ หรือไม่ก็อาจใช้เงื่อนไซ้จากการเรียนในชั้นเป็นเครื่องมือบีบคั้นศิษย์ แทนการเปิดใจกว้างจากความรู้อันเข้าใจในสังขารของชีวิตอย่างลึกซึ้ง จึงมีผลทำลายรากฐานความศรัทธาที่แท้จริงของैयाวชน อันควรได้รับโอกาสให้ เรียนรู้ทุก เรื่องซึ่งมีความจริงปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตแต่ละคน เพื่อหวังความเจริญงอกงามทางภูมิปัญญาอย่างแท้จริง

สภาพที่เป็นจริงของสังคมปัจจุบัน

การคิดแก้ไขรากฐานความศรัทธาซึ่งมีลักษณะ "ตัวใครตัวมัน" ให้เปลี่ยนมาเป็นแบบ "บูรณาการ" จำเป็นต้องมีการละลายภาวะยึดติดรูปแบบให้ได้ผลจริงจัง แต่ในสภาพปัจจุบันการคิดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ก็ยังลงไม่ถึงคนคงจะพบความจริงว่า การคิดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เน้นอยู่กับการแก้ไขกฎระเบียบ รวมทั้งกฎหมาย แม้การคิดแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยที่ฝืนกันไปว่า น่าจะช่วยให้สังคมดีขึ้น

การคิดแก้ไขกฎระเบียบนั้น หากมองต่อไปอีกชั้นหนึ่งย่อมพบว่า คือการคิดใช้อำนาจแก้ไขปัญหานั้นเอง ทำให้มองเห็นได้ว่า คราบไค้ที่ยังยึดแก้ไข้ปัญหาซึ่งเกิดจากคนโดยการใช้ อำนาจบังคับ ย่อมไม่ช่วยให้ทุกสิ่งทุกอย่างดีขึ้นได้ นอกจากจะทำให้เลวร้ายยิ่งขึ้นไปอีกอย่างหยุดได้ยาก

แทนที่จะสามารถเห็นความจริงได้ว่า เหตุแห่งปัญหาต่าง ๆ อยู่ในรากฐานคน เพื่อหวังได้ว่าการคิดแก้ไข้ปัญหาควรได้ผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม ซึ่งเน้นการนำตัวเองลงปฏิบัติร่วมกับชนรุ่นหลังด้วยความรู้สึกรักและเมตตา จากความรู้ความเข้าใจถึงสังขารของการอยู่ร่วมกันอย่างแท้จริง

เนื่องจากคนจำนวนมากตกอยู่ในสภาพนิยมอำนาจ ดังนั้นจึงทำให้สังคมปัจจุบันเน้นความสำคัญของการกระจายอำนาจ แทนที่จะเห็นความจริงว่า การกระจายคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สุด หากทำสำเร็จการกระจายอำนาจย่อมเป็นไปได้ด้วยตัวของมันเองอย่างมีเหตุมีผล

เพราะเน้นการกระจายอำนาจก่อนที่จะแก้ไข้ปัญหาคนขาดคุณธรรมมิให้ได้ผลจริงจังเสียก่อนนี้เอง จึงทำให้เกิดการกระจาย ภาวะจกจวดยโภาสใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน กว้างขวางมากขึ้น ทำให้กล่าวได้ว่า ผลเสียหายที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากภาวะหลงผิดซึ่งมีอยู่ในรากฐานความศรัทธาส่วนใหญ่ เราจึงพบว่าคนที่ขึ้นไปครองอำนาจส่วนใหญ่มักคิดแก้ไข้ปัญหาที่ปลายเหตุมากกว่า

การคิดแก้ไข้ปัญหาด้วยการปฏิรูป กำลังเป็นรูปแบบใหม่บนพื้นฐานเก่า ซึ่งแพร่ระบาดกว้างขวางมากขึ้น คงจะพบความจริงว่า ช่วงที่ผ่านมามีการคิดแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบราชการโดยการปฏิรูป แต่แล้วก็ค่อยเล็กล้มไปในที่สุด หากยังสูญเสียเงินทองของประชาชนไปโดยเปล่าประโยชน์

เพราะคนขาดการทวนกลับไปทบทวนสิ่งซึ่งควรจะต้องเป็นบนเรียน ดังนั้นการคิดปฏิรูปเรื่องอื่น ๆ จึงยัง
ติดตามมาอีก นับตั้งแต่การคิดปฏิรูปการศึกษา สานถึงการคิดปฏิรูประบบการเมือง เน้นความสำคัญที่การแก้ไข
รัฐธรรมนูญ และหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะเอาเงินจากภาษีซึ่งเก็บมาได้จากรัฐราชการค่า ๆ มาใช้เป็นร้อยละ สำน
บาท เพื่อแก้ไขใญ่หาบนแผ่นกระดาษ โดยขาดการมองเห็นความสำคัญถึงคุณค่าความเป็นคน ซึ่งจำเป็นต้องใช้
คุณธรรมนำการปฏิบัติโดยผู้ใหญ่ ไล้จากระดับสูงลงไปถึงระดับล่างอย่างมีเหตุมีผล

ภาพที่เห็นได้และนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ ช่วยให้รู้ความจริงได้ว่า คนส่วนใหญ่ต้องการเข้าไปอยู่ในระดับ
สูง และเน้นความสำคัญที่การพูด มากกว่าการนำปฏิบัติที่มุ่งลงสู่ระดับล่างจากความจริงใจ หยิ่งกว่านั้นยังได้เงิน
ใช้ บนพื้นฐานความรู้สึกรู้ว่า ตนมีสิ่งซึ่งเป็นพิเศษให้เสพสมได้อย่างมีรสชาติดีกว่าคนส่วนใหญ่ด้วย นอกจากนั้น
หลังจากเรื่องนั้นจบสิ้นไปช่วงหนึ่งแล้ว เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นมักนำคำว่า "รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาอ้างใช้ โดยพูดว่า
สิ่งนั้นสิ่งนี้ดีขึ้น

หากคิดและมองเห็นความจริงได้ลึกลงไปอีกสักหน่อยย่อมอดคิดเองว่า แก้ไขอย่างไรก็ไม่เห็นคนที่ขึ้น แต่
แต่กลับสะท้อนพฤติกรรมเลวร้ายแพร่กระจายกว้างขวางมากขึ้น หากคิดจะจับใส่กุขัง คงไม่มีที่ในคุกจะบรรจุได้
พอ แถมยังทำให้มาตรการควบคุมซึ่งมีคนเป็นผู้ปฏิบัติ หย่อนยานลงไปอีกเป็นจำดับ ช่างนักโทษแหกคอกจึงเกิดบ่อย
ครั้งมากขึ้น ซึ่งความจริงแล้ว ผู้ที่ถูกตราหน้าว่าเป็นนักโทษ แท้จริงแล้วก็คือคนไทยด้วยกันเอง

การนำแนวคิดที่มุ่งนำการปฏิรูปมาใช้แก้ไขใญ่หา สุดแล้วแต่ว่าจะมีปัญหาภายในกรอบอะไรเกิดขึ้น ใน
เมื่อรากฐานคนยังคงตกอยู่ภายใต้สภาพซึ่งอาจเรียกได้ว่า "ล้อมกรอบตัวเอง" ทำให้ขาดการตระหนักได้ถึงสิ่งซึ่ง
ควรจะเป็นไปตามวิถีทางอันเป็นธรรมชาติ หรือ "ควรจะเป็นไปอย่างมีเหตุมีผลซึ่งพิสูจน์ได้จากการรู้ความจริง
อันมีผลมาจากการนำปฏิบัติ โดยมุ่งทิศทางลงถึง "ระดับรากหญ้า" อย่างอิสระ

บุคคลผู้รู้จริงย่อมตระหนักได้จากจิตใจสำนึกว่า ถ้าให้ความรักความสนใจอยู่กับการนำปฏิบัติในสิ่งซึ่งช่วย
ให้ตนมีโอกาสทวนกลับมามองเห็นความจริงในรากฐานตนเอง ย่อมส่งผลสะท้อนให้มีความจริงใจที่จะปฏิบัติให้
ผู้อื่นมีความสุขอย่างปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชัง ดังนั้นสิ่งซึ่งใครอื่นคิดว่าจะต้องปฏิรูปหรือมีอื่นใดติดตามมา
เองอย่างเป็นทางการ

หากยังคิดปฏิรูปบนพื้นฐานความอยาก หรือไม่ก็ความกลัวไปว่าถ้าปล่อยไป เช่นนี้จะทำให้ต้องสูญเสียหนัก
มากยิ่งขึ้น ย่อมทำให้เกิดภาวะสูญเสียเพิ่มขึ้น ในเมื่อมุ่งมันคิดและทำจากรากฐานความอยาก หรือไม่ก็ความกลัว
ซึ่งหลักธรรมก็ได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า ธรรมะบนพื้นฐานความอยากและความกลัวย่อมไม่นำไปสู่ผลสำเร็จ แต่กลับ
ทำให้เกิดภาวะเลวร้ายเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตาม

อนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า ถ้าคนรักการนำปฏิบัติ ยิ่งเป็นผู้ใหญ่หรือมีอำนาจเหนือคนอื่นไม่ว่าระดับไหน หาก
เกิดจากรากฐานที่อิสระ ย่อมช่วยให้มีโอกาสเรียนรู้ความจริง สานเหตุและผลถึงได้ทุกเรื่อง โดยที่ความคิด
มีการเจริญงอกงามขึ้นมาอยู่ในสภาพซึ่ง เรียกได้ว่า มีลักษณะเป็น "บูรณาการ" ด้วยตัวเอง ช่วยให้อะไรก็ตามมาถึง
ช่วง "รู้เหตุรู้ผล" ซึ่งมีสมดุลระหว่างกันและกัน

อีกนัยหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า "มาถึงจุดรู้จักพอ" ดังเช่นที่กล่าวกันในช่วงหลัง ๆ ว่า "เกษตรแบบพอเพียง"
และ "เศรษฐกิจแบบพอเพียง" ซึ่งควรจะมีเหตุมีผลเกิดจากรากฐานจิตใจแต่ละคนมากกว่าด้านที่เป็นรูปแบบ

อีกประเด็นหนึ่งซึ่งติดตามมา และควรได้รับความสนใจนำมาคิดวิเคราะห์เพื่อค้นหาความจริง เนื่องจาก
สิ่งนี้ปรากฏขึ้นในกระบวนการจัดการศึกษา ได้แก่ "ความฉืดที่อยากเป็นนานาชาติ"

ถ้ายังพอจะรู้ตนเองอยู่บ้าง น่าจะทำให้จุกจิกและทวนกลับมาพิจารณาความสำคัญที่เหตุ ซึ่งอยู่ในรากฐาน
คนผู้เน้นความสำคัญของแนวคิดในการผลักดันให้มุ่งไปสู่ผลสำเร็จ น่าจะทำให้เกิดคำถามขึ้นในใจว่า "บนพื้นฐาน
สังคมซึ่งคนส่วนใหญ่ขาดความ เข้มแข็งภายในรากฐานตนเอง เช่นนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วและกำลังจะติดตามมาอีกนั้น
เรากำลังต้องการความเป็นนานาชาติ หรือกำลังวิ่งเข้าไปเป็นทาสรับใช้ชนชาติอื่นกันแน่ ?

เพียงจับประเด็นจากเงื่อนไขเรื่อง"การเน้นใช้ภาษาต่างประเทศ" ก็น่าจะได้คำตอบได้ชัดเจนแล้ว แต่คนในสังคมจำนวนไม่น้อย ที่ยึดติดอยู่กับด้านตรงข้ามความจริงย่อมมองเห็นว่า "การเน้นความสำคัญของภาษาต่างประเทศคือวิถีทางซึ่งจะช่วยให้เป็นนานาชาติได้"

แท้จริงแล้วก็มีตัวอย่างของจริงซึ่งนำมาพิจารณาได้ ดังเช่นคนในประเทศญี่ปุ่นส่วนใหญ่ ซึ่งพูดภาษาฝรั่งเศสไม่ได้ แต่ให้ความสำคัญแก่ภาษาประจำชาติ เหตุใดจึงพัฒนาตนเองจนเป็นนานาชาติสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับทั่วโลก จนกระทั่งฝรั่งเศสก็ยิ่งเกรง แต่คนซึ่งคิดกลับทิศทางเช่นไทยก็มักตำหนิเขาว่า "พูดฝรั่งเศสก็ไม่รู้เรื่อง" ทำให้รู้สึกว่"เราน่าจะหวงกลับมามองตัวเองมากกว่า"

จึงสรุปได้ว่า เป็นเพราะการจัดการศึกษาของเรา ก้าวมาถึงช่วยส่งผลทำลายความเป็นตัวของตัวเองของเยาวชน สืบเนื่องมาจากการที่ผู้ใหญ่เห็นแก่ตัวมากขึ้น ใช่หรือไม่ ?

บูรณาการที่เกิดจากรากฐานความคิด จะได้รับการพัฒนาให้เติบโตขึ้นมาได้อย่างไร ?

จากอดีตที่ผ่านมาเรามักได้ยินบางคนพูดว่า"การจัดการศึกษานานาชาติ" ซึ่งความประโยชน์นี้ได้รับการถ่ายทอดมาจากการพูดของฝรั่ง อย่างไรก็ตามความหมายดังกล่าวย่อมมีสองด้าน

ด้านแรก นอกจากสิ่งที่เป็นมาแล้วจะไม่ช่วยให้รากฐานความคิด เจริญงอกงามหยั่งลงถึงสังขรณ์อย่างลึกซึ้งแล้ว ยังส่งผลหวงกลับมาทำลายตัวเองมากขึ้น ทำให้คนมองทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งควรจะมีเหตุผลสัมพันธ์ถึงซึ่งกันและกัน กลับเปลี่ยนมาเป็นภาพที่แยกจากกันเป็นส่วน ๆ หรืออาจกล่าวว่"มองเห็นภาพด้านตั้ง แทนที่จะเห็นด้านนอน อันหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างมีคุณค่าเสมอเหมือนกันหมด" คล้ายภาพหอคอยซึ่งตั้งอยู่ด้วยกันแต่ขาดการเชื่อมโยงถึงกัน ส่วนอีกด้านหนึ่ง คนส่วนใหญ่มีแนวโน้มมองปัญหาเน้นความสำคัญที่ด้านปริมาณมากกว่า

ซึ่งสภาพการณ์จากการมองลักษณะนี้ ช่วยให้รู้ความจริงได้ว่า เป็นการมองเน้นความสำคัญอยู่กับด้านปริมาณ แทนที่จะเห็นความสำคัญด้านคุณค่ามากกว่า หากมองเห็นด้านคุณค่าจริงย่อมรู้ได้เองว่า ไม่ว่าของเล็กของใหญ่ แม้มองคน ไม่ว่ายากที่มีเงินส่วนมีคุณค่าเสมอเหมือนกันหมด แต่สภาพความจริงจากคนส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ก็ยังสะท้อนให้เห็นว่า ต้องการของใหญ่ แม้เริ่มต้นกิจการก็นิยมเริ่มจากขนาดใหญ่ แทนการเริ่มต้นจากขนาดเล็กไปก่อนโดยปราศจากการดูถูกของเล็ก การอวดคร่ำอวดรวยยังมีให้เห็นได้เกลื่อนบ้าน เกลื่อนเมือง

แม้อ่านได้จากบทที่นักเรียนนักศึกษาที่มีรถยนต์ขับที่ราคาแพงลิ่ว ทำให้เกิดคำถามตามว่ "ครูอาจารย์ยังคงอยู่สุขสบายกันคืออยู่หรือ และยังคงปฏิเสธความรับผิดชอบต่อไปอีกหรือว่ "ฉันตัวคนเดียวคงทำอะไรไม่ได้" เพราะความคิดลักษณะนี้ ช่วยให้อ่านได้ว่า กำลังมองเห็นภาพว่ "ฉันอยู่คนเดียวในโลกนี้เท่านั้น ทำให้ปฏิเสธการมุ่งมันทำงานจากความจริงใจคือเพื่อนมนุษย์อย่างชัดเจนมาก"

ตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน คนตกอยู่ในสภาพยึดติดรูปแบบ มีการขยายขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น แม้เยาวชนซึ่งขณะศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา เท่าที่มีโอกาสคลุกคลีอยู่ด้วย ทำให้พบว่าส่วนหนึ่งมีการแสดงออกให้เห็นถึง อุดมการณ์ซึ่งให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์ของส่วนรวมอย่างจริงจัง" หลังจากผ่านการศึกษแล้ว ถ้าสมัครใจเข้าไปอยู่ในระบบการจัดการ ยิงรับใช้อำนาจราชการด้วย ในที่สุดก็มักพบว่ "เรียบร้อยในที่สุดไม่เร็วก็ช้า" หมายถึงถูกอิทธิพลวัตถุลอยกลืนไปไว้ด้านในโดยไม่รู้สึกตัว

ซึ่งคุณลักษณะนี้ คงหาความคิดที่เป็นบูรณาการอย่างเป็นธรรมชาติ เห็นจะยากมาก นอกจากทำงานตามกระแสการสั่งงานจากด้านบน จนในที่สุดความคิดก็เริ่มปรับเปลี่ยนมาอยู่ในลักษณะ"ทิศทางเดียว" เหนียวแน่นยิ่งขึ้น การใช้โอกาสส่งผลประโยชน์ส่วนตนเข้ามาแอบแฝงไว้ภายในระบบที่เอื้ออำนวยก็เริ่มเจริญงอกงามจากสิ่งเล็ก ๆ ขึ้นมาเป็นเรื่องใหญ่ จนกระทั่งบางรายเกิดเรื่องรุนแรง แต่แล้วก็มีกลองเอยด้วยการเงี่ยหาย เพราะมีระบบอุปถัมภ์รองรับเอาไว้

ช่วงหลัง ๆ เป็นที่ทราบกันว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในไส้ของกระบวนการจัดการศึกษามีมากขึ้น กับอีกด้านหนึ่งก็มีคนพูดถึงความสำคัญของการคิดแบบบูรณาการมากขึ้นด้วย ในที่สุดก็มาถึงจุดซึ่งทำให้อำนาจบริหารระดับบนของการจัดการอุดมศึกษา มีการเคลื่อนไหวเพื่อคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าว

แต่เท่าที่ติดตามสังเกตก็ทำให้พบความจริงว่า การแก้ไขยังใช้วิธีการเดิมตามกระแสเก่า" กล่าวคือ"มีการเคลื่อนไหวเพื่อกำหนดให้เปิดการสอนวิชาบูรณาการในหลักสูตร" เช่นเดียวกันกับหลังจากพบว่าปัญหาเกี่ยวกับคนชาติศีลธรรมเกิดขึ้น จึงกำหนดให้สอนวิชาศีลธรรมในหลักสูตร

โดยอ้างเหตุผลว่า แต่ก่อนเคยมีการสอนวิชาศีลธรรมในหลักสูตร ต่อมายกเลิกจึงทำให้คนชาติศีลธรรมมากขึ้น โดยหาได้มองเห็นไม่ว่า แต่ก่อนผู้ใหญ่เป็นจำนวนมากยังคงอยู่ในศีลในธรรม ช่วยเหลือปฏิบัติในสิ่งซึ่งมีเหตุผล เป็นแบบอย่างให้เยาวชนยุคนี้มองเห็นได้สัมผัสได้จริง ทำให้เห็นว่าความคิดคนยุคนี้ แม้ภายในแวดวงการจัดการศึกษา ไม่อาจมองปัญหาคนชาติศีลธรรมก็ดี ความคิดคนแบบตัวใครตัวมันก็ดี ได้ถึงจุดซึ่งเป็นเหตุอย่างแท้จริง

การนำเอาสิ่งซึ่งอยู่บนพื้นฐานนามธรรมเข้าไปไว้ในด้านที่เป็นรูปแบบ แทนที่จะช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้อย่างจริงจัง น่าจะทำให้คนยึดติดรูปแบบมากขึ้น ในที่สุดก็จะใช้สิ่งนั้นเป็นเครื่องมือหันกลับมาทำร้ายกันเองเพื่อแสวงประโยชน์ให้กับตนและพรรคพวก ซึ่งมีประจักษ์พยานให้เห็นได้อย่างชัดเจนกรณีที่มีปัญหาความขัดแย้งครั้งใหญ่เกิดขึ้นในแวดวงพุทธศาสนาในขณะนี้

เจตนารมณ์ที่แท้จริงของการจัดการศึกษา

ก่อนจะกล่าวถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการจัดการศึกษา ควรจะทวนกลับมาทบทวนเพื่อทำความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ให้มองเห็นภาพความจริงได้ชัดเจนเสียก่อน

มนุษย์คือชีวิตลักษณะหนึ่งซึ่งมีจิตวิญญาณเป็นสิ่งกำหนดให้เกิดผลได้ทั้งสองด้าน ด้านหนึ่งคือการเรียนรู้ความจริงของมนุษย์เอง อันเกิดจากผลการเรียนรู้สัรรหลังต่าง ๆ ซึ่งปรากฏเปลี่ยนแปลงร่วมกันอย่างมีเหตุมีผลอยู่ในกระบวนการสังเวคล้อมทั้งหมด

ส่วนอีกด้านหนึ่งคือการนำปฏิบัติจากรากฐานความคิดของมนุษย์แต่ละคน ซึ่งมีสองด้านอีกเช่นกัน หากรากฐานความคิดที่มีบทบาทกำหนดพฤติกรรมนำไปปฏิบัติมีอิสระ การปฏิบัติย่อมส่งผลนำไปสู่การสร้างสรรค์ แต่ถ้าตกอยู่ในสภาวะยึดติด ย่อมกำหนดวิถีทางการนำปฏิบัติมุ่งสู่การทำลายล้างทุกสิ่งทุกอย่างได้เช่นกัน

ในแวดวงการจัดการศึกษาก็มีการพูดการเขียนไว้ว่า เจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา เพื่อต้องการให้คนมีโอกาสพัฒนาความคิดตนเอง เพื่อหวังความเป็นมนุษย์ผู้ซึ่งมีสิ่งซึ่งควรอยู่ในองค์ประกอบอย่างครบถ้วน โดยเน้นความสำคัญที่"คุณภาพชีวิต" ซึ่งผู้รู้จริงย่อมตีความคำว่า"คุณภาพชีวิตอันหมายถึงการมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิต" ส่วนผู้ที่ยึดติด ก็จะตีความว่า"คุณภาพชีวิตหมายถึงความร่ำรวยด้วยทรัพย์สินเงินทอง"

อย่างไรก็ตาม หากถือความมั่นคงในระยะยาว ก็คงต้องให้ความสำคัญกับประเด็นแรกมากกว่าประเด็นหลังอย่างแน่นอน ดังนั้น ถ้าให้ความสำคัญแก่ประเด็นแรกจริง วิถีชีวิตซึ่งมีการพัฒนาความคิดย่อมมุ่งไปสู่สภาพที่เป็นบูรณาการชัดเจนนมากขึ้น แทนที่จะคิดแบบแยกส่วน" หรือ แบบตัวใครตัวมันเช่นในอดีต

ความคิดซึ่งมีลักษณะเป็นบูรณาการ เกิดจากรากฐานที่สามารถหยั่งรู้ความจริงได้อย่างลึกซึ้ง หรืออีกนัยหนึ่งเกิดจากการรู้ธรรมะอย่างลึกซึ้ง ช่วยให้การดำเนินชีวิตสามารถเป็นไปอย่างรู้เหตุรู้ผล

หากการจัดการศึกษาเกิดจากความเป็นผู้รู้จริงของกลุ่มบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหาร ย่อมไม่นำเอาชนรุ่นหลังเข้าไปอยู่ภายใต้อิทธิพลรูปแบบซึ่งทำให้เกิดภาวะยึดติดเพิ่มขึ้น หากควรถ่ายทอดโดยพฤติกรรมนำปฏิบัติจากผู้ใหญ่ ซึ่งจะเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสาขาวิชาไหนก็ได้ ถ้าวสามารถปฏิบัติตนให้ชนรุ่นหลังเกิดความรู้สึกศรัทธา แลถือเป็นหลักทางใจให้นำปฏิบัติในสิ่งซึ่งมีเหตุผลได้อย่างมั่นคง ย่อมช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ปรารถนาได้อย่างเป็นธรรมชาติ.